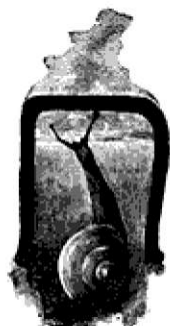

Spomini na Janka Kersnika.

Spisal dr. Fr. Zbašnik.

I.

e vem, ali se godi še komu drugemu tako, kakor meni, ali ne: na znamenitih ljudeh me zanimlje vse, njih zunanost, njih navade in razvade, njih dobre in slabe lastnosti, skratka, vse njih bitje in žitje.

Zato jaz životopisa kakega slovitega pesnika in pisatelja ne čitam z nič manjšim veseljem nego dela njegova, in pač malokdaj se zgodi, da bi se bavil s kakim slovstvenim proizvodom, da ne bi čital obenem tudi životopisa dotičnega pisatelja, in da ne bi izkušal dognati, v kakih okoliščinah in razmerah in pod kakim vplivom je bil dovršil umotvor, s katerim si naslajam dušo.

Seveda pri tem nimam v mislih one vrste životopisov, ki so nam jih vtepali v glavo svoje dni po šolah o nemških »duševnih velikanih«, in kateri so obsegali le malo istinitih potezic iz življenja dotičnih mož, a tem več praznih in neprebavnih public.

Kar se je s takimi životopisi doseči nameravalo, se je sicer doseglo popolnoma: vsi nemški pisatelji in pesniki so se nam zdeli napol bogovi, a svoje domače duševne odličnjake, ki smo jim bili bližji, ki smo jih poznali morda celo osebno in jih nismo torej videli obdanih s tisto bajno glorio in panegiriko — smo smatrali prav zategadelj za prave pritlikavce. In ker nam je nedostajalo včasih potrebne razsodnosti, smo tudi dela domačih pisateljev in pesnikov vse premalo cenili.

Menda je res nekaj istine v tem, kar trdi nekje Anastazij Grün, da so namreč veliki možje prisposodbeni visokim goram, ki se nam vidijo tem lepše, čim bolj od daleč jih opazujemo . . . Vendar pa mislim, da bi bilo povsem napačno, ako bi se postavili izključno na tako stališče in bi se bavili samo z duševnimi proizvodi svojih umetnikov, njih osebno življenje pa puščali popolnoma na stran; poglavitna stvar je pač, da dela svojih pesnikov in pisateljev prav umemo, to pa ni mogoče, ako ne poznamo skozi in skozi njih življenja.

Če bi šlo po moji želji, bi moral vsaki odlični mož spisati po Goethejevem zgledu svoj životopis. Kako lepo bi bilo, če bi nam bil Kersnik zapustil kaj sličnega! Pa seveda! Premlad je še bil in nemara tudi preponižen, da bi bil mislil na kaj takega. No in ker

ni, sodim tako, da je dolžnost vsakega, ki je natančneje poznal našega Janka, da poda o njem svoje spomine, ki naj pripomorejo, da dobimo o njem prej ali slej celoten in popoln životopis, iz katerega bi odsevala jasno in plastično njegova podoba.

Te misli so me napotile, da sem spisal sledeče vrstice, ki ne obsegajo kdo ve kako važnih podatkov, pač pa semtertja kako značilno potezico iz življenja nam vsem tako dragega rajnika.

* * *

Kersnika sem spoznal jaz natančneje šele, ko sem bil v Gradcu na vseučilišču. Bil je prišel tisti čas v Gradec notarski izpit delat. To je bilo menda 1879. leta.

Videl sem ga bil pač tudi že preje v Ljubljani in dobro se še spominjam, kako mi je imponoval po svoji elegantni zunanosti, ko je v tistih časih, ko so bila prišla v navado javna predavanja, predaval nekoč v čitalnici, če se ne motim, o narodnem pesništvu. Dobro vem tudi še, da je sedela med poslušavci tistikrat njegova nevesta, pozneje soproga njegova, in da so bili pogledi naši obrnjeni zdaj vanjo, zdaj nanj. Že takrat je torej zbujala Kersnikova oseba splošno zanimanje, a da bi ga bil natančneje spoznal, kot gimnazijec nisem imel prilike.

Sicer pa tudi v Gradcu nisem kdo ve koliko z njim občeval, dasi se je mudil pred izpitom precej dolgo ondi. Vendar pa sem stopil tačas z njim v dotiko.

Prihajal je rad k Triglavovim sejam. Društvo »Triglav«, ki je služilo prej zgolj zabavi, smo bili spravili tistikrat v slovstveni tir.

Mislim, da ne delam nikomur krivice, ako rečem, da sva bila gospod prof. Luka Pintar in jaz začela »delati zgago«, kajti tako so brez dvojbe označevali mnogi tedanji društveniki Triglavovi najino prizadevanje. Prišedši v Gradec s svojimi gimnazijskimi, zlasti tudi literarnimi ideali, sva čutila v sebi poklic reformatorjev ter sva smatrala za prvo svojo nalogo in dolžnost, da prestrojiva društvo »Triglav« v literarno društvo.

Seveda sva se vedla precej okorno, ko sva izkušala spraviti do veljave svoje nazore. O parlamentarnih oblikah midva novinca in novotarja še nisva imela dosti pojma, in tedanji Triglavov predsednik in sedanji odlični rodoljub štajerski, dr. Jurtela, je imel dokaj posla, da je pri debatovanju vzdržal red.

Morda je bila baš naju neparlamentarnost nekoliko vzrok, da je bilo proti najinemu prizadevanju mnogo odpora, a naposled se je

dobila vendarle večina za to, da postani »Triglav« tudi slovstveno društvo in da ne služi sami zabavi.

Na sporedu vsakega Triglavovega večera je bilo odslej kako leposlovno ali znanstveno predavanje, kateremu je sledila kritika, in zatem šele se je začel zabavni del.

Ko je zahajal Kersnik k »Triglavu«, sem jaz nekoliko večerov zapored čital neko svoje mladostno delce, in tako bi se imela nekega večera oglasiti tudi kritika o tem mojem berilu.

Toda kritike se ni hotel nihče lotiti, morda baš radi tega ne, ker je bil Kersnik prisoten.

Jaz sem bil menda živo uverjen, da kritika ne more biti drugačna nego ugodna; zato sem priganjal, naj se ugodi sprejetim pravilom, in ko se le še ni hotel nihče zglasiti za besedo, sem začel pretiti, da odidem, in da me ne bo nikdar več k »Triglavu«.

Zdajci zapazim, kako se je nagnil Kersnik k Triglavanu, ki je sedel poleg njega, ter mu zašepetal nekaj na uho.

Precej nato vstane ta od Kersnikove strani, se približa meni ter mi reče z dobrohotnim glasom:

»Zdaj bi menda več ne pisal tako!«

Sedaj sem zvedel, kar sem bil želel! Kritika je bila jako nežna, a jasna in uničujoča! . . .

Še mi je dobro v spominu, kako sem pod vtiskom teh besed obrnil dvakrat, trikrat pogled proti Kersniku; kajti nikakor nisem dvojil, da so bile te besede njegove. On pa je gledal na mizo predse . . . Slutil je pač, da so mi te besede zadostovale, in da so me tudi nekoliko zaskеле . . .

To pot je bil Kersnik zasekal moji samoljubnosti majhno rano, a napravil mi je drugič zopet veliko uslugo.

Nekoč smo sedeli v gostilnici skupaj. Bila nas je večja družba; menda smo se bili sešli baš Kersniku na čast.

Eden mojih tovarišev ga je imel že precej pod kapo. Vstajal in govoričil je neprenehoma ter ponavljal že neštetokrat vedno isti slabi dovtip.

Meni je to že presedalo. Ko ponovi torej zopet, kar je bil ponovil že tolikrat, pripomnim nekaj sicer dobrohotno, toda z namenom, da bi se zavedel, kako nadležen nam je; a njega razljuti ta moja opazka tako, da me začne obsipati z najhujšimi psovkami.

Jaz ne črhnem besedice, a Kersnik, ki je sedel na častnem mestu konec mize, se dvigne hkrati s sedeža, se skloni nekoliko čez mizo ter reče počasi in vsako besedo poudarjajoč:

»To — pa — vendar — ne gre!«

Meni se je videlo, kakor bi bil imel v prvem hipu mnogo hujše besede na jeziku, in to se je dalo sklepati tudi iz načina, kako je tiste besede izgovoril, a baš s tem je dosegel popoln uspeh; kajti tisti rogovilež se je brezpogojno pokoril, in mir je bil narejen . . .

Še enkrat sem bil s Kersnikom v Gradcu skupaj in sicer tisti večer, ko smo ga slavili zaradi srečno prebitega izpita ter obhajali obenem odhodnico njegovo.

Kersnik ni bil prišel v Gradec samo k izpitu, temveč porabil je to priliko ter se je ves čas resno učil; hotel se je seznaniti zlasti natančneje s prakso štajerskih notarjev, ker se je nadejal, da se bodo pri izpitu pred vsem nanjo ozirali. Res je prebil izpit z odliko.

Tisti zadnji večer smo bili najprej v gostilnici, iz gostilnice pa smo šli po običajnem redu še v kavarno.

Pili smo seveda na Kersnikove stroške. Celi večer je bilo jako živahno in veselo, dasi smo po drugi strani istinito obžalovali, da zapusti Kersnik Gradec. Kako bi tudi ne!

Saj je marsikatero materialno skrb med Triglavani pregnala Kersnikova dobrosrčnost! Temu je plačal kolegnino, drugemu je pomagal iz kake druge zadrege . . . Za vse take reči gentlemanski Kersnik ni imel spomina. Baš o ti strani Kersnikovega značaja bi se dala povedati mnoga lepa potezica . . .

Zadnji večer, ki smo ga preživeli v Kersnikovi družbi v Gradcu, je ostal meni tudi še iz nekega drugega vzroka v spominu. Ko sem se razstal s Kersnikom, me je doletelo, kar se mi ni prigodilo nikoli niti preje, niti pozneje: tisti večer sem bil aretovan obenem s tovarišem Matijo, ki je sedaj menda nekje sodni svetnik na Primorskem. No to je sicer jako navaden dogodek v dijaškem življenju, in ni, da bi ga dalje omenjal, da se mi ni baš radi prejšnje Kersnikove družbe globlje vtisnil v spomin z vsemi svojimi tragikomiškimi posledicami vred, in še danes mi je žal, da tega dogodka nisem nikdar pravil Kersniku, kakor sem bil sklenil; kajti on bi bil s humorjem, ki mu je bil vedno na razpolaganje, napravil iz njega brez dvojbe izvrstno humoresko. Toda prav nikoli nisem opomnil na to, kadar sem bil z njim skup. Pač pa mi je na dan njegovega pogreba stopil ves ta dogodek prav živo pred oči . . .

Čudno! V trenutku, ko se mi je srce krčilo bolesti in sem le s silo zadržaval jok; tedaj, ko mi je bilo mrtvaško petje na uho ter mi neusmiljeno pretresalo dušo; v trenutku, ko mi je pogled na najmlajše rajnikove otroke, ki so s tako pristrčno naivnostjo ravnodušno

motrili pogreb nenadomestnega jim očeta, polnil srce z nepopisnim sočutjem do teh nedolžnih bitij in obenem z najglobokejšo žalostjo: tedaj pa se mi je vračal venomer spomin na one smešne prizore ter mi provzročeval neko neskladje občutkov, vsled katerega mi je trpelo še bolj srce . . .

Pa seveda! Med pogrebom sem prehitel v mislih Bog ve kolikokrat vse one srečne trenutke, ki sem jih preživel kdaj s predragim skupaj; in tako se mi je obudil z njim vred tudi spomin na oni dogodek . . .

* * *

Tesneje nego tistikrat v Gradcu sem prišel s Kersnikom v dotiko, ko sem bil prideljen na jesen l. 1883. okrajnemu glavarstvu v Kamniku kot konceptni praktikant.

Postala sva takoj intimnejša prijatelja in začela sva se tikati, toda ne po običajnem potu, da bi bila pila preje bratovščino.

V tistih časih je bil začel Kersnik tudi že v politiko posegati. Jako dobro se še spominjam deželnozborskih volitev leta 1883., ko je nastopil Kersnik prvič kot kandidat.

Od začetka so bile razmere zanj jako ugodne. O kakem protikandidatu ni bilo slišati ničesar. Meni je bilo po precejšnjem delu okrajnega glavarstva voditi prvotne volitve, in izkušal sem prilično pozvedeti mnenje volivcev, a nikjer nisem opazil, da bi se bilo kazalo proti Kersniku kako nasprotništvo. Šele v Šmartnem v Tuhinjski dolini sem zasledil, da se pripravlja po tihem nekaj zoper njega.

Tedanji ondotni župnik, mož, čigar gostoljubnost je slovela daleč na okoli, me je bil po zvršeni volitvi povabil, da sem šel z njim v župnišče na kozarec vina.

Naravno, da se je naju pogovor vrtel v prvi vrsti o bodoči volitvi.

Ko opomnim jaz, da bo izvoljen brez dvojbe Kersnik, zmaje gospod župnik z glavo ter mi jame pripovedovati, da je bil pred kratkim doma v Podpeči pri Lukovici, da je govoril ondi s Kersnikom, in da je le-ta res imel upanje, da zmaga, toda razmere da so se od tistikrat predrugačile.

To me je presenetilo in sicer tem bolj, ker je govoril gospod župnik tako, da sem moral sklepati, da Kersniku niti njegov glas ni gotov, akoravno se je moglo iz vseh njegovih besed posneti, kako zelo mu je pri srcu Kersnik, katerega je poznal že od mladih nog.

Nekoliko vročekrven, kakor sem bil tačas, sem se brž razvnel, morda bolj, nego je pristajalo političnemu uradniku. Rekel sem brez

ovinkov, da se čudim, kako more biti v domačem taboru kaka stranka, ki bi nasprotovala takemu poštenjaku in takemu odločnemu možu, kakršen je Kersnik. Poudarjal sem, da je vse, kar se morda očita Kersniku, neupravičeno, in da je smešno, če delajo njega so-krivega ali odgovornega za ono liberalstvo, ki se je pojavljalo v sedemdesetih letih. Proseč sem nagovarjal svojega gostilnika, naj ostane zvest Kersniku, dokler se mi ni nasmehnil ter mi dal zagotovilo, da se, kar se tiče njegove osebe, ni ničesar bati . . .

Kersnikovi nasprotniki so nastopili očitno šele na dan velitve. V prid je bilo Kersniku to, da si njemu protivna stranka tudi na dan volitve še ni bila na jasnem o svojem kandidatu. Nekoliko trenutkov šele, preden se je začela volitev, je dospela iz Ljubljane brzojavka, da je združiti glasove na kanonika Križnerja.

Zdaj šele se je začela prav agitacija. Takoj so bili razdeljeni volivci v dva tabora; v enem je kar mrgolelo duhovnih gospodov, v drugem taboru pa so bili zbrani kmetje, med katerimi je stal župnik, moj gostilnik.

Na tega so letele ostre puščice duhovnih tovarišev na nasprotni strani, a vse zbadanje in zabavljanje ga ni odvrnilo od njegovega sklepa. Obljubil je bil, da vztraja na strani Kersnikovi, in to obljubo je izpolnil brez dvojbe v zavesti, da je Kersnik vreden njegovega zaupanja.

Kersnik sam se je precej živahno sukal okoli volivcev. Toda dasi ga dobri humor ves čas ni zapustil, mu je vendarle nekoliko predlo; kajti izid je bil negotov, ker sta bili obe stranki precej enako močni; in vse je bilo zavisno od tega, kam se nagne par volivcev, ki se še niso bili odločili, kakor je bilo videti, na nobeno stran.

Katera stranka je imela pri volitvi udov v volilno komisijo večino, mi ni več znano; toliko pa še vem, da je tedanji okrajni glavar dr. Zaplotnik pri imenovanju treh udov, katero mu je v zmyslu zakona pristojalo kot volilnemu komisarju, jasno pokazal, da njegove simpatije niso na Kersnikovi strani. Še očitneje pa je pričal o tem dogodek med volitvijo . . .

Kersnik, živahen kakor je že bil, se je rinil nekoliko naprej. Hotel se je postaviti tako, da bi bil imel vsakega volivca pred seboj. Za to je mislil, da je tem bolj upravičen, ker so si bili tudi od nasprotni strani vplivni gospodje izbrali take prostore.

Toda dr. Zaplotnik je videl samo njega; smatral je že samo njegovo prisotnost za vplivanje na volivce in odpravil ga je precej nemilo iz volilne sobe.

Kersnika je to glavarjevo postopanje precej potrlo in to ne brez vzroka; kajti kdor ve, koliko veljave in ugleda uživa okrajni glavar pri kmetiškem prebivavstvu, ta si lahko misli, kolike važnosti je lahko taka odredba v toli kritičnem momentu. In menda se ne motim, da se je Kersniku že tistikrat porodila v srcu do Zaplotnika neka mržnja, kateri je dal duška še tisto leto o priliki, ko je bilo posvetovanje o proračunu okrajne blagajnice. Seveda povsem se Kersniku nakana ni posrečila; kajti namesto glavarja sem vodil obravnavo jaz, in svojega nasprotnika torej Kersnik ni mogel gledati neposredno.

Kersnik je bil namreč pripravil zbrane zastopnike občin, da so po glavarju sestavljeni proračun odobrili le pod pogojem, da v prihodnje glavar ne bode več nadzoroval županstev po žandarmeriji tako, kakor dosedaj.

Zaplotnik je bil na to stran res predaleč zašel. Vsaki odgovor, ki ga je dobil od županstva, je poslal še žandarmeriji, češ, naj se izjavi o njega istinitosti.

Tisti protest, ki ga je bil narekel v imenu županov Kersnik, sem bil jaz brez pomisleka sprejel v zapisnik, ne da bi bil slutil, kaj bode sledilo iz tega. Kdo bi bil mislil, da se bo čutil glavar tako zadetega! Ko je prečital zapisnik, je srdit prisopihal nadme, grdo me oštevajoč, zakaj sem sprejel kaj takega v zapisnik, češ, da bi bilo čisto enako, naj bi bili župani proračun odobrili, ali ne.

No, kar je bil glavar tistikrat pri volitvi Kersniku pokvaril, sem izkušal s tem jaz popraviti, da sem nekatere omahljive volivce obdeloval toliko časa, da so se odločili voliti Kersnika.

Zmaga je bila na Kersnikovi strani. Sicer ni bila kdo ve kako sijajna, kajti Kersnik je bil dobil samo šest glasov več, nego njegov nasprotnik; toda kaj je delo to! Pri njegovih volivcih je vladalo večje veselje, nego če bi bil izvoljen enoglasno in bi se bila zvršila volitev brez borbe . . .

Križnerjevi pristaši so se zbirali po končani volitvi v Fischerjevi gostilnici, Kersnikovi pa so se šli k Staretu na vrt krepčat. Tjakaj sem prišel opoldne tudi jaz, in tu se je razvilo jako živahno življenje . . . Da se je mnogo napivalo, je umevno. Tudi iz ust preprostih kmetov se je čula tistikrat marsikatera krepka in navdušena beseda . . .

Kersnik je bil ves srečen in vesel, da mu je obraz žarel. Gotovo mu je ostal ta dan celo življenje v prijetnem spominu!

Ko je potem tisto leto presvetli cesar osrečil s svojim pohodom kranjsko deželo ter posetil tudi Kamnik, je stal pri sprejemu Kersnik

kot župan in deželni poslanec nu čelu vsem občinskim predstojnikom. Bil je preskrbel za vse župane črnožolte in trobojne trakove. Prve, ki so bili primerno široki, so si obesili čez ramo in prsi, druge pa so si pripeli okrog klobukov. Posebno lepo to ni bilo videti, ker so bili župani jako različno oblečeni in je bilo poleg krepkih, postavnih mož tudi nekaj pokvečenih in upognjenih starcev. Vsaj meni se ves prizor ni videl posebno okusen, in rekel sem Kersniku:

»Ti, malo preveč si jih našemaril!«

On pa se nasmehne in odvrne:

»Le pusti, je že dobro!«

Kersnik sam seveda je bil v fraku.

Predstavljanje se je vršilo na glavnem trgu v Kamniku. Razvrščeni smo bili ob vseh štirih straneh dokaj obsežnega prostora. Presvetli cesar je nagovoril vsakega posebe, le pri raznih mnogobrojnih deputacijah je doletela ta čast samo načelnika in voditelja. Toda dočim je malokomu zastavil presvetli cesar več nego dve, tri vprašanja, se od Kersnika kar ločiti ni mogel. Govorila sta dolgo, dolgo, in Njega veličanstvu se je kar videlo, kako mu ugaja krasni, elegantni mož.

Kersnik pa se je tudi vedel, da ga je bilo veselje gledati. Vsaki svoj odgovor na cesarjevo vprašanje je spremil z diskretnim smehljajem in pa s primernim poklonom . . .

Vsekakor nam je delal Kersnik čast pred cesarjem! —

* * *

»Oče elasticitete!«

Koliko je zaslužil Kersnik ta nazivek s tistim posebnim pomenom, s katerim se mu je prideval, je meni dobro znano, in mislim, da smem v tem oziru povedati svoje misli tem bolj, ker so se bili tisti, ki so mu ga bili nadeli, doteknili s tistim pridevkom kolikor toliko njegovega značaja.

Ko je Kersnik poudarjal, da treba v politiki pokazati semtertja tudi nekoliko gibčnosti in prožnosti, ni hotel reči s tem, da se sme včasih kaj od svojih načel popustiti, temveč imel je edino le taktiko pred očmi. Bil je prepričan, da se s samim ropotanjem ne doseže mnogo, in fin, kakor je bil, ni mogel razumeti, zakaj bi se tudi v politiki ne uporabljala finejša sredstva . . . Za finejšo taktiko se je ogreval tem bolj, ker se je bilo treba izkazati uslužnega tedanjemu deželnemu predsedniku Winklerju, o čigar čistem rodoljubju ni imel vzroka dvojiti. Zato se je tudi brez pomisleka oklenil »Ljubljanskega lista«, ki je bil začel izhajati kot napol oficiozno slovensko glasilo

Seveda se je dosegel s tem listom baš nasprotni uspeh, nego se je nameraval. Jaz sam sem sodeloval deset mesecev pri tem listu, podoben v tem Blažu Potočniku, ki je tudi deset mesecev urejeval »Ljubljanski časnik z uradnim listom.« Branil sem se sicer in ustavljal, dokler se je dalo, kajti čutil sem instinktivno takoj od začetka, da podjetje ne bode narodni stvari na korist. Toda moje uradne razmere so bile postale pod tedanjim mojim predstojnikom tako neznosne, da nisem mogel več strpeti, in da sem bil prisiljen zapustiti meni toliko priljubljeni Kamnik. A odprta mi je bila le ena pot — k »Ljubljanskemu listu« — S 1. januarjem 1885. l. sem prevzel faktično uredništvo tega lista. Odločen nasprotnik vsakemu domačemu razporu, sem občutil tem bolj breme, ki je slonelo na meni, dokler se nisem naposled popolnoma zgrudil pod njim . . .

Premalo je še preteklo časa in še prerablo je zaceljena rana, ki jo je tačas zadobilo naše narodno-politično življenje, in zategadelj ne maram dalje iztikati po tedanjih dogodkih; toliko pa lahko rečem, da bi bila tudi v tem slučaju umestna prislovica: »Peccatur intra muros et extra«, in z mirno vestjo lahko trdim, da večinoma ni bilo upravičeno očitanje, ki je zadelo Kersnika in druge sotrudnike pri tem listu.

Da pot, katero je bil Kersnik nastopil v tistih časih v politiki, ni bila tako napačna, spričuje pač najbolj to, da so se pozneje sprijaznili z njegovo taktiko tudi tedanji nasprotniki njegovi, toda v takih razmerah, ko je bila vsekakor manj umestna; »duo cum faciunt idem, non est idem«. Da Kersnik v politiki ni iskal ne časti, ne gmotne koristi, o tem, mislim, je uverjen vsakdo. Da bi uživotvoril svoja načela, zato je utrpel marsikatero žrtev, a dobička ni imel nobenega.

Nekoč so mu namignili, da se mu nakloni lahko kako odlikovanje. Toda Kersnik je ogorčen vzkliknil: »Za Boga, pustite me pri miru!«

Da je šlo Kersniku res vedno le za načela, in da je bil vsaki hip pripravljen izpremeniti taktiko, to spričujejo besede, ki mi jih je nekoč pisal: »Tudi jaz uvidevam od dne do dne bolj, da je pametneje biti radikalen bik, nego vladni osel!«

Iz navedenih potezič pa se ne sme sklepati, da je bil Kersnik kdo ve kak politik. Oh ne, Slovenci sploh nismo rojeni diplomatje, in tudi Kersnik ni bil! »Bodite nedolžni kakor golobje in zviti kakor kače!« tega pravila, ki se nahaja nekje v sv. pismu, in ki je namenjeno menda baš politikom, se Kersnik ni držal; preplemenit in preodkrit značaj je bil, nego da bi se bil posluževal kdaj kake zvijače,

in da bi bil sploh kdaj kako drugače govoril, nego je mislil. Da, včasih ni vztrajal niti v oni rezervi, ki jo je zahtevala previdnost sama! Sicer pa te napake ni imel samo Kersnik, temveč opazoval sem jo tudi pri drugih naših možeh, ki so sloveli takoj po svojem prvem nastopu za prebrisane politike, pa so se šele po mnogih žalostnih izkušnjah privadili onim lastnostim, ki jih je treba politikom.

Kako naivno-zaupljiv je bil Kersnik, se je zlasti tistikrat pokazalo, ko je bil na tem, da postane deželni glavar. Upanje so mu dajali od raznih strani, in popolnoma se je že bil sprijaznil z mislijo, da si naloži novo breme. Pravil mi je nekoč, kaj je bil o ti stvari zvedel od tega ali onega. Smatral je vse, kar se mu je povedalo, za golo resnico, in ker so bile vse te novice zanj jako ugodne, je bil jako dobre volje. Meni pa, rojenemu pesimistu, mnogo vsega tega, kar mi je zaupal, ni nič kaj prijalo. Ko sem mu glede nekoga pripomnil: »Ali meniš, da je govoril, kakor je mislil?« mi je odvrnil on: »Oh, kaj pak! — O tem ni, da bi dvomil!« — Pozneje se je pokazalo, da je bila moja dvojba povsem utemeljena. —

Kersniku ni bilo kdo ve koliko na tem, da postane deželni glavar, pa vendar ga nikdar nisem videl tako nemirnega, kakor v tistih časih. Seveda bi bil v njegovem življenju vsekakor velik preobrat, ako bi se bil moral preseliti s predragega mu Brda v Ljubljano, in ni čuda torej, da ga je rešitev tega vprašanja vznemirjala. Sicer se je popolnoma zavedal, da bi bila to zanj lepa čast, ako bi prišel tako mlad na tako odlično mesto, in odklonil te časti ne bi bil, vendar pa se tudi nikakor ni maral zanjo trgati. In to je zopet v značaju našega Kersnika poteza, ki jo pri naših prvakah neredko pogrešamo.

Po mojih mislih je bila za Kersnika prava sreča, da ni prišel tistikrat v Ljubljano. Preveč je bil navezan na svoje Brdo, nego da bi se bil mogel z veseljem muditi kje drugje. To sem mu tudi v obraz povedal, in sam mi je pritrdil. Bil je tudi takoj miren, ko je bila stvar odločena.

Najbolj pa moramo glede na njegovo slovstveno delovanje odobravati, da ni bil postal deželni glavar. V tem dostojanstvu bi mu bilo težko preostajalo kaj časa za literarni posel, in lahko trdimo, da se prijatelji pripovedne njegove muze nikdar ne bi bili naslajali niti z »Jaro gospodo«, niti z »Očetovim grehom«, ako bi ga bila usoda iztrgala iz njegovega prejšnjega delokroga.

(Konec prih.)

Spomini na Janka Kersnika.

Spisal dr. Fr. Zbašnik.

II.

(Konec.)

dor bi iz moje gostobesednosti sklepal, da sva s Kersnikom Bog zna koliko občevala, bi se zelo motil. Preživela sva le semtertja kratko četrt ure skup, bodisi, da je zanesel mene kak uraden poset na Brdo, bodisi, da se je zglasil on v moji pisarnici, kadar je prišel po kakem opravku v Kamnik, zlasti kadar se je udeležil seje okrajnega šolskega sveta.

Ob takih prilikah pa sva si dopovedovala s prav nervozno naglico drug drugemu, kar sva si imela povedati, in tega navadno ni bilo malo . . .

Najdalj časa sem prebil z njim skup že potem enkrat, ko nisem bil več v Kamniku, temveč v Radovljici. Radovljica je gotovo lep kraj, in pogled na veličastne gorenjske velikane morda od nikoder ni lepši, nego baš od ondod; vendar pa je mene še vedno vleklo nazaj v priljubljeni mi Kamnik. Prvi kratki dopust, katerega se mi je posrečilo izprositi, sem porabil, da sem krenil tja, kjer sem bil preživel tako lepa leta. Tudi izvirek kamniške Bistrice, dasi sem ga videl že večkrat, sem hotel spet enkrat obiskati. Baš ta moja namera pa mi je naklonila srečo, da sem se zopet sestal s Kersnikom. Bivši okrajni sodnik v Kamniku in sedanji svetnik v Ljubljani, gospod Julij Polec, je v naglici aranžiral ves izlet ter hkrati pozval Kersnika, da naj se nam pridruži. In res je došel na veliko veselje moje določeni dan na vse zgodaj v Kamnik s svojim bratrancem in, če se ne motim, z dvema sinkoma. Tako smo se vzdignili na pot: vseh skupaj deset oseb.

To je bilo v sredo dne 6. septembra 1893. leta. Dan je bil krasen, da si nismo mogli krasnejšega želeti. Planinski zrak je bil čist in krepek, in ko sem ga srkal vase, se mi je zdelo, kakor bi mi tekla sveža studenčina po grlu v pljuča in prsi. Snežniki so bili čisti, da jih je bilo veselje gledati. Ni čuda torej, da se nam je brala vsem zadovoljnost in radost na obrazu . . .

Kersnik je bil ves čas našega potovanja nenavadno vesel in dobre volje. Govorili smo o vseh možnih stvareh, a pred vsem

seveda smo se divili raznim prirodnim krasotam, ki so se odpirale našim strmečim očem. Zamudili smo se nekoliko na mostovžu, ki drži črez penečo se Bělo, posetili seveda divjeromantični »Predasel« ter se čudili moči vode, ki je ondi prejedla živo skalo ter si izlizala skoz sam kamen tako globoko strugo. Tudi na Kraljev hrib smo stopili.

Kraljev hrib je neznatna visočina, na katero dospeš s steze, ki vodi v Bistrico, prej nego v petih minutah.

Poprej so hodili ljudje leta in leta k izvirku Bistrice, ne da bi bil kdo vedel za ta krasni griček, in zasledili so ga šele pred nekolikimi leti, ko so postavili na njem lovsko kočo.

Kdor obišče kamniško Bistrico, naj nikar ne zgreši tega grička! Z njega se ti odpre vprav čaroben razgled na bližnje gorske velikane. Dočim se kažejo od daleč s planjave samo sivi vrhovi snežnikov, jih vidiš s Kraljevega hriba prav od vznožja, in ne moreš se načuditi velikosti, s katero se dvigajo od tal naravnost proti nebu. Odtod tudi lahko prav presodiš razsežnost Kamniških planin, ko imaš pred očmi obenem njih vznožje in grebenje . . .

Na Kraljevem hribu — kjer stoji, kakor že omenjeno, lovska kočica — smo se mudili precej dolgo; kar nismo se mogli nadeviti velikanskim krtinam, ki so kipele tu pred našimi očmi v sinje visočine, in šli smo šele dalje, ko smo si jih bili natanko ogledali skozi daljnoglede.

Pravo veselje pa se je pričelo seveda šele pri izvirku, kjer se nismo krepčali samo z ledeno, kristalno-čisto Bistrico, temveč tudi z rujnim vincem, katerega smo imeli morda več s seboj, nego je bilo neobhodno potreba.

Preživeli smo nekaj prelepih ur v krepilnem gorskem zraku in v prekrasni naravi. Brezčuten bi moral biti, komur tu ne bi prekipovalo radosti srce, in kogar ne bi prešinjala zavest o veličastvu stvarstva. Na eni strani te poživlja pogled na nebotične višave, na drugi strani ti venomer bije na uho bobnenje bistrega potoka, prijetno te mameč.

Vdali smo se popolnoma prirodnim užitkom. Kar valjali smo se pred kočico po travi v neki dobrodejni strplosti ter srkali in srkali ta nebeški zrak, ki nam ga je donášal prijazen vetrc doli z jasnih višin.

Le prehitro nam je potekel čas . . .

V planinski koči, ki stoji pri izvirku Bistrice, je tudi knjiga za tujce, v katero smo se uvekovečili tudi mi. Celó naravno je bilo, da naš je v tem divnem kraju obsenčil duh poezije; in tako je na-

pisal menda najprej Kersnik par vrstic v knjigo, za njim pa še jaz to-le četverovrstično kitico:

Na ustnih smeh, a v srcu bol,
Nastopam zopet pot nizdol!
Sicer grem v lepe kraje,
A tu ostal bi raje . . .

Kersnikovih vrstic se ne spominjam več. A toliko vem, da je dal v njih duška svoji izredni veselosti ter izrazil z njimi željo, da bi mogel še več tako lepih dni preživeti tukaj . . .

Od tistikrat nisem bil več v kamniški Bistrici. Kadar pridem zopet tja, si gotovo prepisem Kersnikovo kitico. Toda bojim se skoro tiste poti! Kako živo mi bo Kersnik pred očmi in kako mi bo kalila veselje zavest, da njega ni več med živimi! . . .

Iz Bistrice nazaj grede sva imela s Kersnikom literarne pomenke. Natančneje sva govorila tačas o povesti »Jara gospoda«, ki je baš izhajala . . .

* * *

O svojem slovstvenem delovanju Kersnik navadno ni rad na dolgo in široko razpravljal; name je napravilo celo vtisk, da o njem sploh ne govori rad. Vendar pa je včasih kar sam od sebe kaj izdal . . .

Ko je pisal svojo povest »Rožlin in Verjanko«, so dohajala uredništvu »Ljubljanskega Zvona« vprašanja, zakaj je povest tako naslovljena. Tudi jaz si nisem vedel tega naslova prav tolmačiti in zelo rad bi bil vedel, kako namerava pisatelj spraviti v sklad vsebino povesti z nje naslovom . . .

Zato si nisem mogel kaj, da ga ne bi bil nekoč vprašal:

»Kako pa nameravaš končati to . . .?«

On me pogleda tako nekako dvomljivo, privzdigne nekoliko rame, se zasmeje takisto po svoji navadi in, zasukavši se od desne na levo — kar je med pomenkom često storil, mi reče:

»Zakaj vprašuješ?«

»No — naslov!«

»Da, naslov!« reče in se popraska. »Ta mi dela zdaj preglavico! . . . »Te težave se iz početka nisem nadejal . . . Zdaj še nič ne vem, kakšen bo konec . . .«

»Stvar se bode morala skoro tragično izvršiti,« pripomnim jaz.

»Mislil sem že na dvoboj,« odgovori on, »a tega dvoboja je že povsod preveč!« . . .

V tem hipu se oglasi nekdo drugi, ki je bil priča tega pogovora, ter pove svoje mnenje glede konca povesti, a Kersniku ta po-

menek hkrati ni več ugajal; obraz se mu stemni, in skoro nejevoljen odvrne:

»A! Bom že videl . . .»

Glede iste povesti mi je pripomnil pri drugi priliki:

»Začel sem jo pisati neposredno pod vtiskom, ki ga je napravil name Tolstega roman »Vojna in mir«.

Jaz ga v prvem trenutku nisem razumel, kajti med »Rožlinom in Verjankom« pa »Vojno in mirom« nisem mogel najti niti najmanjše sličnosti, a stvar se mi je razjasnila takoj, ko je še pristavil:

»Tu sem hotel enkrat pokazati ljudi take, kakršni so v resnici...«

Bodoči ocenjevalec Kersnikovih spisov naj to izpoved Kersnikovo uvaži pri sodbi, ki mu jo bo izreči o prejšnjih in poznejših njegovih delih! —

O »Jari gospodi«, o kateri sva govorila, kakor sem že gori omenil, pri tistem izletu v kamniško Bistrico, mi je razodel, kaj je namerjal z njo, to se pravi, izdal mi je namen, ki ga je imel, pišoč to povest, zlasti pred očmi.

Sicer pa to ni edina Kersnikova povest, ki je tendenciozna, toda znal je pisati Kersnik tako, da je dosegel sicer vselej popolnoma svoj postranski namen, a čitatelju svoje tendencije vendar ni nikdar vsiljeval, in vsaka njegova povest ima, tudi ako odšteješ in ne razumeš Kersnikove posebne tendencije, sama ob sebi dovolj absolutne, umetniške vrednosti. —

Manjše povesti je posnel Kersnik navadno po resničnih dogodkih.

V povesti »Kako je stari Molek tatu iskal« je naslikal nekega kmeta iz Moravške doline, katerega sem tudi jaz dobro poznal, tako izborno, da sem takoj vedel, ko sem prebral povest, koga je imel pred očmi; ko sem ga nekoč vprašal, sem-li pogodil pravo, mi je smeje se pritrdil.

Sujet za »Kolesarjevo ženitev« mu je dal bivši okrajni glavar W.; povedal mu je nezgodo, ki ga je bila nekdanj doletela, ko je kolesaril, in Kersnik jo je porabil za omenjeno povest, katero je poslal najprej »Družbi sv. Mohorja«; toda tam niso prav vedeli, kam z njo, in so mu jo vrnili. Kersnik je meni nasproti sam priznal, da ni prav primerna za omenjeno družbo; nato je bila natisnjena v »Zvonu«.

O »Očetovem grehu« mi je znano toliko, da se mu je rodila ideja za to povest nekoč, ko je bil na lovu. Ko sem mu radi te povesti čestital, mi je pravil z vidnim veseljem, da mu je došlo radi nje od raznih strani priznanje, a pri ti priliki mi je razodel, da namerava sedaj zapustiti kmetiška tla ter poseči zopet v višje kroge.

Tačas nisva slutila ni jaz ni on, da je bil »Očetov greh« nje-gova labodnica! —

Da je Kersnik snoval še razne načrte, in da bi bil obogatil naše slovstvo še z marsikaterim lepim delom, o tem ni dvojbe. Sam mi je povedal, da namerava spisati veselo igro; hotel je izdati tudi, za piruhe, kakor je opomnil, zbirko krajših povestic, katere je imel v duhu menda že vse zasnovane in jih je bilo treba le še spisati . . .

Najdalje in najtemeljiteje pa se je bavil v mislih z »Desetnico«, ki je imela postati, kakor mi je večkrat zatrjeval, njegovo poglavitno delo. Je li nosil vso snov za ta svoj roman samo v glavi, ali pa so se ohranile tudi kake beležke, mi ni znano. Vsekakor bi bilo jako obžalovati, če bi bil vzel Kersnik vse, kar je imel za to delo že zbranega in osnovanega, s seboj v hladni grob . . .

Ker je Kersnik l. 1894. odložil pero tako naglo, tako nepriča-kovano, se je vnela o tem neka polemika v naših časopisih . . . Jaz sem govoril z njim o ti stvari, in sicer mi je povedal sam od sebe, ne da bi ga bil vprašal, vzrok, zakaj se je odtegnil »Zvonu«. Žalilo ga je namreč, kakor mi je rekel, da se je izvršila izpremema pri »Zvonovem« uredništvu brez njegove vednosti.

Dasi s tem še ni naravnost ovržena trditev onih, ki pravijo, da se Kersnik ni zlagal z novostrujarji, se pa iz njegove izpovedi vendar le da kolikor toliko odločno sklepati, da ni nehal pisati radi tega, ker je krenil »Zvon« pod novim uredništvom na nekoliko drugo pot, nego jo je hodil dosedaj. To spričujejo tudi vrstice, ki mi jih je pisal lani o novem letu. Želeč mu veselo novo leto, sem ga jaz iz-podbujal, naj se oglasi zopet v »Zvonu«. Odgovoril mi je iz Kranja, kjer se je tisti čas mudil radi bolezni, ter med drugimi rečmi o ti stvari pisal doslovno tako-le: »Letos že spet kaj spišem, dosedaj sem bil pa res tak, da se mi ni čisto nič ljubilo«. —

Iz tega je razvidno, da se mu je bila nejevolja že poglela, in da se ni ravno pomišljal stopiti v kolo novostrujarjev . . .

* * *

Nekaj, kar mene posebno zanimlje, kadar čitam kak slovstven proizvod, je vprašanje, kako je prišel pisatelj na dotično idejo. In vedel bi rad, kako je vršil in popolnjeval svoje delo; je li imel idejo, preden je prijel za pero in začel pisati, že popolnoma v duhu zasnovano, ali pa si je ustvaril najprej le v glavnih potezah načrt ter podrobnosti sproti izmišljal in izdeloval; da, zanimlje me celo, je li pisatelj pisal svoje delo zdržema, ali pa v presledkih in

je li njegova navada, da posveti redno vsaki dan po nekoliko časa svoji umetnosti, ali pa je izvrševanje njegovega umetniškega poklica zavisno od umetnih vtiskov — po Schillerjevem izreku, da se umetnik pokarja višjemu povelju: »er gehorcht der gebietenden Stunde« . . .

Ko sem nekoč opomnil Kersniku, da mene pisarniško delo utruja tako, da mi je nemožno zraven pisati še kaj drugega, rekel je:

»O, eno uro vsaki dan se lahko piše!«

Iz tega bi človek sklepal, da je Kersnik več ali manj vsaki dan kaj leposlovnega pisal; toda sploh je znano, da je pisal za vsako »Zvonovo« številko sproti in sicer navadno šele tedaj, kadar mu je že tekla voda v grlo, in kadar se že nikakor ni dalo več odlašati.

Tem bolj se je čuditi, da so vse njegove povesti v celoti tako lepo zaokrožene in dovršene!

Nekoč se je bil njegov rokopis — pri kateri povesti, ne vem že več — izgubil. Pravil mi je, kako sitno se mu je zdelo, pisati izgubljen nadaljevanje znova: »kajti« — je pripomnil — »vedel nisem že čisto nič več, kaj sem bil napisal« . . .

Kako lahko se res pozabijo posamičnosti od danes do jutri, to bi lahko potrdil menda vsaki pisatelj. Kolikokrat se prigodi človeku, da drugi dan ne ve nadaljevati stavka, katerega je bil v sredi prekinil prejšnji dan iz kateregakoli vzroka, češ, da ga bo drugi dan nadaljeval tako, kakor si ga je bil zasnoval v mislih že tako prikladno; toda vse naše prizadevanje, da bi se domislili, kako smo nameravali izpeljati zasnutek prejšnji dan, je zaman, in večkrat nam je treba po več stavkov čitati, da to, kar proizvaja naš duh danes, prilagodimo onemu, kar je bilo spisano že včeraj . . .

Toda motili bi se, ako bi sodili, da je Kersnik na svoje povesti mislil samo tačas, kadar je prijel za pero. Jaz sem nasprotno popolnoma prepričan, da je imel vedno vse polno osnutkov v glavi, in da je neprenehoma o njih razmišljal in preudarjal.

Sicer nisem nikdar opazil Kersnika, da bi si bil kdaj kaj zapisaval ter delal beležke, kakor je nekdo poročal o njem, a videl sem često — kar gotovo tudi drugim ni ostalo prikrito, ki so občevali z njim — da je kar sredi pomenka obmolknil, se kam zagledal ter nekaj trenutkov stal ali sedel, zamišljen in strmeč, kakor se ne bi zavedel, kje da je.

Pri takih prilikah sem nehote dejal sam pri sebi: Aha, ti je že zopet prišla kaka dobra misel! . . .

In uverjen sem popolnoma, da se o tem nisem motil, in da Kersnik v takih hipih ni bil razmišljen, temveč da se je bavil intenzivno s svojimi posebnimi mislimi . . .

Brez dvojbe je dozorevalo v Kersnikovi glavi še marsikaj, in Bogu bodi potoženo, da ni moglo dozoreti!

* * *

Nisem tako smel, da bi se spuščal v oceno Kersnikovih povesti, katerih večinoma tudi nisem čital zdržema, temveč le sprti, kakor so izhajale v »Ljubljanskem Zvonu«. Ako bi jih hotel kritikovati, bi jih moral nalašč še enkrat temeljito preučiti.

Sicer pa pričakujemo tako oceno od kompetentnejše strani, odkoder nam gotovo tudi dojde — ako ne v »Zvonu« kot drugi del tistega tako lepo započetega spisa o Kersniku, pa kot vvod k zbranim Kersnikovim spisom, katere nam obeta »Slovenska Matica«.

Navzlic temu pa naj mi bo dovoljeno prijaviti nekatere svoje misli, ki so se mi zbudale, ko sem čital o svojem času Kersnikova dela.

Da je Kersnik eden prvih naših prozaikov, o tem ni dvojbe.

Zato se je zdela meni Stritarjeva sodba — dasi se drugače rad pokorujem njegovim izjavam — prenačljiva, ko je postavil mladega in res jako nadobudnega pisatelja nad najboljša naša dosedanja pripovednika, katerih eden je seveda Kersnik. Ne sme se prezreti, da je pisal le-ta povsem v drugem gënru, nego tisti mladi pisatelj; baš radi tega je bilo po moji misli tisto vzporejanje neutemeljeno.

Zlasti glede karakterizovanja se bodo imeli naši mladi pisatelji še mnogo učiti pri Kersniku. Niti Jurčič ni znal s tako malimi sredstvi ustvarjati tako istinitih, tako plastičnih značajev, kakor Kersnik; par potezic in par besedic iz njih ust, pa ti stopi njih oseba tako živo pred oči, da se ti zdi, kakor da bi ti bili že stari znanci! —

Seveda je nedostatkov gotovo tudi v Kersnikovih povestih. Meni n. pr. njih premala razsežnost nikdar ni bila prav pogodu. Po snovi bi bila mnogokatera Kersnikova povest lahko roman, ako bi bila dovoljno razpredena; tako pa treba večino njegovih povesti radi lahkotne, da ne rečem površne izvršitve, prištevati novelam. Ti in oni se pač pozna, da so bili posamezni nje deli preveč odmerjeni po »Zvonovih« številkah.

Tudi tehnika Kersnikovih povesti, dasi sama na sebi izborna, se mi zdi nekoliko preenolična.

»Poseči nam je nekoliko let nazaj« — ta ali vsaj podoben izraz se nahaja večkrat v njegovih povestih.

* * *

Kersnikove povesti se gibljejo vse na rodnih tleh. Priznal mi je sam, da bi mu bilo mučno opisavati n. pr. kak kraj, katerega ni v istini videl na svoje oči. Znano je, da delajo nekateri pisatelji tudi drugače; po izkušnjah, ki jim jih je podalo življenje, si ustvarjajo sami svoje ljudi, in takisto si po potrebi prikrajajo kraj in svet, kjer se vrši njih povest . . .

Kdor bo ocenjeval Kersnikove spise, bo moral tudi zasledovati, kako in v čem je Kersnik napredoval; določiti bo moral značaj njegovih povesti.

Sicer je istina, da je bil Kersnik takoj od začetka realist. Toda med Goethejevim in Zolovim realizmom na pr. je tako velikanski razloček, da se da med tema krajnikoma razločevati nešteto stopinj realizma, in v resnici se nahajajo tudi v Kersnikovih povestih različne nuanse realističnega pripovedovanja.

To se nam takoj jasno pokaže, ako primerjamo, postavim, njegov roman »Cyclamen« s kako njegovih poznejših povesti, n. pr. s povestjo »Očetov greh«.

V »Cyclamnu« ni težko dognati, da služijo pisatelju razne osebe v ta namen, da nam skozi njih usta razlaga svoje nazore, in dostikrat je naravnost očito, da so misli, ki jih izreka n. pr. dr. Hrast, Kersnikove misli, oziroma, da dr. Hrast govori prav tako, kakor bi govoril Kersnik sam, če bi bil v njegovem položaju.

V »Očetovem grehu« pa zopet naravnost čutimo, kako se je Kersnik približeval oni vrsti realizma, ki je Zoli vzor, in ki obstoji v tem, da se izgubi pisateljeva individualnost popolnoma v ozadje, da pisatelj nikakor ne izdaja svojih čuvstev, da ne kaže niti simpatij niti antipatij do svojih junakov, temveč da s popolno ravnodušnostjo in brez vse osebne deležnosti opisuje to, kar so v resnici videle njegove oči, da tako rekoč življenje portretuje . . .

Kersnik se je zmeraj trudil, da bi napredoval z duhom časa. Čital je mnogo in se učil: poznal je vse najnovejše slovstvo. Ne samo da je imel sam krasno knjižnico, katero je bil začel leta 1893. z veliko vnemo urejevati, kakor sem posnel iz nekega pisma, ki mi ga je pisal v Radovljico, temveč bil je tudi v zvezi z neko družbo, če se ne motim berlinsko, ki mu je proti plačevanju gotovih prispevkov dopošljala za čitanje najnovejše slovstvene proizvode . . .

Baš radi tega pa, ker je Kersnik stremel po napredku, ni izključeno, da bi bil zdaj, ko se je one vrste realizem, ki smo ga označili zgoraj, preživel, in ko se zopet od vsakega pisatelja zahteva pred vsem, da nam podaje v svojih spisih sam sebe, t. j. svojo notranjost, krenil zopet na drugo pot . . .

Dasi pa se je Kersnik učil, dasi si je prizadeval, da bi stopal vzpored z epohalnimi literati drugih narodov, vendar jih ni hlapčevsko posnemal in ni v svojih spisih nikdar zatajil popolnoma svoje individualnosti, svoje osebnosti.

To se vidi pred vsem na načinu njegovega spisovanja, ki je ostal v bistvu neizpremenjen do konca. On si ni nikdar prisvajal tistega modernega sloga, za katerim se skriva dandanes v vseh slovestvih toliko duševne revščine in plitvosti, temveč njegov slog je ostal, kakršen je bil, značilen, skladen z njegovo individualnostjo.

* * *

S tem sem povedal menda vse, kar sem si bil namenil povedati. In zdaj mi bodi dovoljeno le še par besed o svojem razmerju do Kersnika.

Da sva si bila prijatelja, to je posnel čitatelj lahko že iz vsega, kar sem tu napisal; toda to, kar sem čutil za Kersnika jaz, ni bilo samo prijateljstvo, temveč tudi neko višje spoštovanje. Navzlic vsi njegovi prijaznosti in vljudnosti se ne spominjam, da bi se bil zavedal kdaj poleg katerega drugega človeka tako živo, nego poleg njega, da stojim daleč pod njim v vsakem oziru . . .

In potem še nekaj: bil sem ponosen nanj, kakor še nikdar na nobenega človeka! Ne v tem zmislu, ker je bil moj prijatelj, in ker sem si res smel kaj domišljati na njegovo prijateljstvo, temveč z narodnega stališča.

V nam sovražnem taboru je imel Kersnik več in hujših nasprotnikov, nego se vobče domneva, pač radi tega, ker jim je bil vsled svojih izrednih lastnosti posebno nevaren. Seveda jim tudi on ni prizanašal, če je bilo treba.

Značilno za njegovo vladno prijaznost, katero so mu toliko očitali, je to, da ni živel z nobenim načelnikom političnega okrajnega oblastva v kdo ve kako prijaznih odnošajih. Skoro z vsakim je izvojeval kak boj. O dr. Zaplotniku je bil govor že zgoraj. Še manj pa se je razumel z Zaplotnikovim naslednikom, dr. Russom; tega je n. pr. v nekem prizivu, tikajočem se mostu na moravški cesti čez Radomljo, neusmiljeno raztrgal. Jaz sem ta priziv, ki ga je napravil

Kersnik v imenu cestnega odbora, čital večkrat z veliko slastjo. V njem je pokazal, v kako obili meri je razpolagal z ironijo in sarkazmom, in obžalovati je le, da te svoje moči tudi v svojih spisih ni bolje uporabljal . . .

Kot politični uradnik sem imel večkrat priliko čuti, kako so se zadirali v Kersnika; a pri takih prilikah, če se že nisem mogel potegniti zanj, sem si mislil vsaj po tihem: Reveži! Kaj ste pač vi vsi skup njemu nasproti! Pokažite koga, če ga imate, ki je njemu enak! —

Ta moj ponos je segal tako daleč, da sem ga vselej, kadar sva se sešla, z istinitim veseljem meril od nog do glave. Pa saj je bila tudi res že njegova zunanost veličastna in na vso moč prikupljiva!

Kdor ga je poznal, in kdor ljubi naš narod, ne more nič iskrenjšega želeči, nego da bi nam poslalo nebo še več po svoji zunanosti in po svoji duševni zmožnosti tako odličnih mož, kakor je bil Kersnik!

Drobne pesmi.

Dežju.

Megla zavija hrib in plan;
Prši, prši dežek droban . . .
Le rosi, dežek, iz megle,
Poživi travnik in polje!

Pa željo, prošnjo mojo čuj:
»Nikar se curkoma ne vsuj!
Da ljubljeni bo fantič moj
Do mene mogel še nocoj!

A, ko bo moj prestopil prag,
Takrat utrgaj se oblak,
Poplavi vse, razderi pot,
Da mogel več ne bo odtod!«

Na vrtu.

S cvetovi in listi kostanja
Večerna se sapa igra;
Mladenič na klopici sanja
O sreči srca in sveta.

Srce bi ustvarilo rado
Iz sveta vesoljnega — raj,
A samo zagreblo je nado,
Da bilo bi srečno kedaj.

Tiha sreča.

Ko bil bi jaz planinar
In planšarica ti,
Sama bi v tihi koči
Živela srečne dni.

Da otok nenaseljen
Leži sred morskih dalj,
Kraljica ti mu bila,
In jaz mu bil bi kralj.

Z.

